

ДО ПИТАННЯ КЛАСИФІКАЦІЇ ДИСКУРСУ В СУЧАСНОМУ МОВОЗНАВСТВІ

О. М. ЛИСЕНКО, викладач, здобувач ступеня доктора філософії у
ВДПУ ім. М. Коцюбинського
Вінницький національний медичний університет ім. М. І. Пирогова
E-mail: aunikgamile@yahoo.com
ORCID: 0000-0002-0219-967X

Анотація. У статті проаналізовано теоретичні засади типології дискурсу. Запропоновано найпоширеніші дефініції дискурсу як мовознавчого терміна. Розглянуто основні підходи до його класифікації, зокрема встановлено, що дискурс найчастіше диференціюють за кількістю учасників комунікації, залежно від інтенції комунікантів, за формою, ураховуючи трансформацію змісту, а також за соціально-демографічними, соціально-професійними та соціально-політичними ознаками.

Визначено причини варіативності існування різновидів дискурсу, основними з яких є такі: поділ різновидів дискурсу, їхнє об'єднання, оновлене змістове наповнення, поява нових типів, тимчасова модифікація деяких із них тощо. Узагальнено напрямки, за якими може здійснюватися різновекторне дослідження дискурсу.

Коротко схарактеризовано найпоширеніші у мовознавстві види інституційних дискурсів: політичного, педагогічного, медичного, релігійного, наукового, юридичного, військового, газетного, театрального, теле- і радіодискурсу. З'ясовано, що основними критеріями, за якими їх вирізняють, є інтенція та комуніканти як безпосередні учасники процесу спілкування. Визначено основних «діячів» згаданих видів дискурсу – агентів як репрезентантів певного виду інституту та клієнтів як ініціаторів звернення.

Зроблено висновок про те, що неоднорідність типології дискурсу спричинена різними напрямками, принципами, підходами до його вивчення. Окреслено перспективу подальшого дослідження, яка полягає в детальному аналізі інституційних видів дискурсу, зокрема медичного.

Ключові слова: дискурс, текст, комунікація, класифікація, типологія, інтенція

Актуальність. Розвиток мовознавства, як і будь-якої науки, сприяє появі нових напрямків досліджень та глибшому вивченню вже наявних понять. У лінгвістиці дискурс розглядають як текст, процес мовлення, мовленнєву поведінку в комунікативній ситуації, форму вияву комунікативного процесу, а його вивчення здійснюють як у межах конкретних галузей знань, так і в міждисциплінарних

напрямах. Багатовимірність поняття «дискурс» унеможлиблює формування єдиної системи дослідження, що охопило б усі аспекти його вивчення.

Аналіз останніх публікацій і досліджень. У лінгвістиці дослідження дискурсу відбувається в різних напрямках. М. Стаббс визначає дискурс як: 1) одиницю мови, що є більшою, ніж речення; 2) на змістовому рівні дискурс пов'язаний із використанням мови в соціальному контексті; 3) дискурс є певним засобом взаємодії між мовцями у формі діалогу [6, с. 189–190]. Р. Барт вважає, що поняття «дискурс» уміщує тексти фольклорного та літературного характеру, «а також вербальні (письмові та усні) тексти, що належать до масової комунікації» [15, с. 580]. У напрямку дослідження типології дискурсу працювали й продовжують працювати вітчизняні та зарубіжні лінгвісти, зокрема: Дж. П. Джі [17], Ф. С. Бацевич [1], В. І. Карасик [5, 6], В. В. Красних [7], О. Ф. Русакова [13], О. А. Семенюк [12], І. С. Шевченко [2] та ін. [14].

У домені сучасних досліджень виокремлюють різноманітні види дискурсу. Їхня кількість не є сталою, оскільки в процесі суспільного розвитку вони можуть зникати, трансформуватися, об'єднуватися. Нерідко з'являються й нові типи дискурсу. Усе це спричиняє потребу вивчення видозміненого дискурсу й, безперечно, **актуальність** обраної проблематики.

Метою статті є вивчення різноманітних класифікацій дискурсу, критеріїв та принципів формування його типології.

Виклад основного матеріалу дослідження. У мовознавстві дискурс розглядають як: «1) зв'язний текст у контексті численних супровідних фонових чинників – онтологічних, соціокультурних, психологічних тощо; 2) замкнута цілісна комунікативна ситуація (подія), складниками якої є комуніканти й текст як знаковий посередник, зумовлена різними чинниками, що опосередковують спілкування й розуміння (соціальні, культурні, етнічні і под.); 3) стиль мовного спілкування; 4) зразок мовленнєвої поведінки в певній соціальній сфері, що має певний набір змінних» [11, с. 568–569].

В. І. Карасик визначає дискурс як певну перехідну ланку «між мовою, мовленням, спілкуванням, мовленнєвою поведінкою, з одного боку, та фіксованим текстом, що є залишковим явищем після спілкування, з іншого боку» [6, с. 192].

На думку Дж. Броуна, дослідження дискурсу не може обмежуватися лише безпосереднім аналізом використання мови без врахування мети або функцій, що реалізуються в процесі людської діяльності [16, с. 1].

Н. Феарклоу зазначав, що поняття дискурсу не повинно зводитися до звичайного застосування мови, а усне чи писемне мовлення варто розглядати як форму соціальної практики. Цю саму думку підтримував і Р. Фасолд, указуючи на те, що дослідження дискурсу – це дослідження всіх аспектів використання мови [3, с. 254].

У широкому значенні дискурс можна розглядати у двох напрямках, кожен із яких є складним та багатокомпонентним: 1) текст, що є засобом фіксації дискурсу на письмі і 2) комунікативний процес у вигляді монологу чи діалогу, що є відображенням дискурсу в усному мовленні.

Дискурс – неоднорідне поняття, тому його дослідження відбувається з погляду лінгвістики, граматики, літературознавства, стилістики, семіотики, соціології, етнографії, філософії, теорії комунікації та в міждисциплінарних напрямках прагмалінгвістики, прагмастилістики, соціолінгвістики, психолінгвістики, лінгвостилістики, лінгвосемантики, граматичної стилістики, лінгвокультурології, структурної лінгвістики, когнітивної семантики та ін.

Незважаючи на те, що здебільшого дискурс розглядають як міждисциплінарне поняття, В. І. Карасик узагальнює його вивчення за такими напрямками: 1) дослідження мови повинно здійснюватись у динаміці, оскільки їй не властива статичність; 2) комунікація є підґрунтям рухливості мови, бо в процесі спілкування співрозмовники репрезентують свою позицію, обмінюються інформацією, емотивно впливають один на одного, спричиняють формування різних думок; 3) дослідження комунікативних процесів повинно відбуватися з урахуванням національних особливостей; 4) у процесі комунікації домінуюча роль належить суб'єкту, а не «засобам спілкування»; 5) окрім безпосереднього процесу спілкування, потрібно враховувати ще обставини, що передують комунікативному процесу та аспекти, які є наслідком цієї комунікації; 6) текст варто розглядати як результат спілкування, якому властива багатоплановість, де центральне місце належить реалізації та сприйманню тексту [6, с. 192].

Результатом глибокого вивчення дискурсу є робота мовознавців у дослідженні його типології.

Джеймс Пол Джі вказує на варіативність існування різновидів дискурсу: 1) у процесі розвитку один вид дискурсу може поділитися на декілька різновидів; 2) з часом два чи декілька типів дискурсу можуть об'єднатися; 3) у процесі еволюції назва дискурсу може залишитися незмінною, проте мати інше змістове наповнення; 4) прогрес пов'язаний зі змінами соціуму призводить до зникнення неактуальних, застарілих видів дискурсу та появи нових; 5) наявні дискурси не існують відокремлено, а перебувають у певній взаємодії; 6) не має прямої залежності між складністю дискурсу та його обсягом; 7) у процесі спільної діяльності види дискурсу можуть тимчасово модифікуватися; 8) кількість наявних дискурсів незліченна; 9) не можна чітко визначити межі дискурсу, тому що кожен вид не існує відокремлено, а перебуває в певній взаємодії з іншими; оскільки межі дискурсу не є сталими, то відповідно трансформується їхнє змістове наповнення [17, с. 21–22].

Підвищена увага не лише мовознавців, а й дослідників з інших галузей знань до питання класифікації дискурсу призводить до його неоднорідності та строкатості.

Першочергово дискурс можна поділити на *письмовий* та *усний*. На противагу усному, письмовому притаманна стандартизованість. На підставі «прагматики – інтенції та інтерпретанти» [4, с. 23]. О. О. Селіванова вирізняє *письмовий адресатний* та *безадресатний* [10, с. 135] дискурси. Безадресатний дискурс є загальноадресатним, оскільки не має за мету вплинути на чітко визначеного індивідуума [10, с. 135]. Як зазначає А. П. Загнітко, «художні, наукові та публіцистичні тексти» [4, с. 23] належать до безадресатного різновиду дискурсу, оскільки вони орієнтовані на уявного адресата, а за спрямованістю їх можна поділити на індивідуальні та загальні. Водночас до адресатних належать «листи, повідомлення, записки», що мають чітку спрямованість на адресата, який здатен коректно сприйняти цей вид дискурсу [там само].

За кількістю учасників дискурс усної форми поділяють на: «комунікацію *внутрішню* (1 особа), *міжлюдську* (2 особи), *малих груп* (3-5 осіб), *публічну* (20-30 і більше), *організаційну* (100 і більше), *масову* (1000 і більше)» [10, с. 136].

За формою дискурс може бути *діалогічним* та *полілогічним*. Їм обом властива чітко визначена адресатність або умовна адресатність, водночас діалог ще може бути внутрішнім [4, с. 23]. На нашу думку, до цих форм реалізації дискурсу варто додати ще *монолог*, який може реалізуватися внутрішньо, бути інтенційно орієнтованим і квазіадресатним.

Залежно від наміру співрозмовників діалогічний дискурс диференціюють на *комплементарний, компетивний, координативний* [10, с. 136].

Розглядаючи питання типології дискурсу, І. С. Шевченко та О. І. Морозова серед інших виділили такі його типи: залежно від інтенції та комунікативних обставин – *аргументативний* (перемовини, обмін думками), *конфліктний* (скандал, сварка, бійка) та *гармонійний*; урахувавши особливості адресата й адресанта за соціально-демографічними ознаками – *дитячий, підлітковий, літніх людей, жіночий та чоловічий, мешканців села та міста*; відповідно до соціально-професійної діяльності – дискурс *шахтарів, водіїв, мореплавців*; за соціально-політичним критерієм – дискурс *республіканців, соціал-демократів, консерваторів, ультраправих* та ін. [2].

Відповідно до трансформації змісту в процесі спілкування класифікація дискурсу відбувається за принципом правдивості чи неправдивості на такі види: *адекватно-істинний, контрадикторний* [4, с. 23] – у процесі комунікації повідомляється хибна інформація, проте вона сприймається як правдива, *замовчування* [там само] – повідомлення не є правдивим, оскільки адресатові відомий не весь його зміст, *дешифрування* [4, с. 24] – співрозмовником викривається недостовірність інформації, *бажання неправди* [там само] – комунікант зацікавлений у хибній інформації, *конвенційно-неістинний* [4, с. 24] – за обопільною згодою комуніканти використовують брехню як правду, *шифровано-істинний* [там само] – комуніканти оперують неправдивим повідомленням, проте вони можуть трансформувати його як достовірну інформацію [4, с. 23–24].

Ураховуючи паравербальні засоби комунікації, А. П. Загнітко виділяє *одно- та двобічно вербалізований* [4, с. 24] дискурси. Відповідно до іллокутивного компонента дискурс диференціюють на *експресивний, репрезентативний, комісивний, директивний* тощо [там само].

В. В. Красних зосереджує увагу на *національному* типі дискурсу, який уміщує «вербалізовану мовленнєву та мисленнєвотворчу діяльність» [7, с. 114], що є симбіозом «процесу та результату» [там само], містить «лінгвістичні та екстралінгвістичні» [7, с. 114] аспекти, які реалізуються в мові та репрезентуються носіями певної «національної лінгво-культурної спільноти» [там само].

З погляду соціолінгвістики В. І. Карасик поділяє дискурс на два види: *персональний* (особистісно-орієнтований) та *інституційний* (статусно-орієнтований). Ці види дискурсу відрізняються тим, що в процесі особистісно-орієнтованої комунікації задіяні добре знайомі співрозмовники, а під час статусно-орієнтованої комунікації взаємодія відбувається між індивідуумами, що репрезентують різні мікросоціуми. До того ж, *персональний* дискурс розгалужується на *побутовий* («розмовний» [12, с. 120]) та *буттєвий* («художній, філософський» [12, с. 120]), а *інституційний* (галузевий [12, с. 120]) розподіляють на види залежно від типу мовлення в комунікативних ситуаціях. Характерною рисою *побутового* дискурсу є стислість, доступність та однозначність у сприйнятті. *Буттєвий* дискурс не є поверховим, а навпаки, спрямований на дослідження глибинного художнього, психологічного та філософського змісту. *Інституційний* дискурс реалізується в комунікації між представниками однієї або різних галузей [6, с. 193]. *Буттєвий* дискурс поділяють на *прямий* та *опосередкований*. *Прямий буттєвий* репрезентується «*змістовим переходом та змістовим проривом*» [5, с. 5–20].

У лінгвістичних дослідженнях інституційних типів дискурсу, відповідно до потреб соціуму, суспільної діяльності, соціолінгвістичних ознак, найчастіше виокремлюють такі види дискурсів, як: *політичний, дипломатичний,*

адміністративний, юридичний, військовий, педагогічний, релігійний, містичний, медичний, діловий, рекламний, спортивний, науковий, сценічний, масово-інформаційний [6, с. 208].

У власній класифікації дискурсу Г. Г. Почепцов виділяє: теле- і радіодискурси, газетний, театральний, кінодискурс, літературний дискурс, дискурс у сфері публік рілейшнз, рекламний дискурс, політичний, релігійний (фідеїстичний) дискурси [1, с. 138–139]. Натомість Н. Н. Миронова виділяє: «педагогічний, політичний, науковий, критичний, етичний, юридичний, військовий, батьківський дискурси» [8, с. 14–15].

Найпоширенішою у лінгвістичних дослідження є така типологія інституційних дискурсів: *політичний* – здобуття влади та її утримання, формування і вплив на суспільну свідомість; *педагогічний* – організація навчального та виховного процесу, у результаті якого індивід набуває знань щодо пізнання навколишньої дійсності, норм та правил існування в соціумі, оцінки набутих знань, здобуття навичок для подальшого розвитку; *медичний* – передбачає надання якісної фізичної або психологічної допомоги; *релігійний* – усвідомлення інформації щодо праведної поведінки в житті, розуміння того, що є гріхом, сприймання Бога як найвищої сили; *науковий* – здобуття знань у різних галузях, дослідження певної проблеми, що є багатоаспектним процесом; *юридичний* – трактування законів, дотримання чинного законодавства, що регламентує права та обов'язки кожного в соціумі; *військовий* – у ньому подають роз'яснення понять війн та конфліктів [8, с. 17]; *теле-і радіодискурс* – має інформативний та розважальний характер, вплив на волю та почуття аудиторії; *газетний* – інформування в різних галузях, напрямках та аспектах; *театральний* – формування почуття прекрасного, морально-етичне виховання, емоціогенний вплив на глядачів.

На думку В. І. Карасика, головними ознаками, за якими визначається кожен із соціально інституційних дискурсів, є інтенція та комуніканти як безпосередні учасники процесу спілкування. «Діячів» інституційного дискурсу він поділяє на *агента* [12, с. 120], що репрезентує певний вид інституту, та *клієнта* [12, с. 120], який ініціює звернення. Відповідно агентами та клієнтами в інституційних дискурсах виступають: у *політичному* – представники влади (президент, прем'єр-міністр, депутати, мери та ін.), а клієнтом слугує суспільство; у *педагогічному* – викладачі, вчителі, вихователі – студенти, учні, діти; у *медичному* – лікарі, медсестри, лаборанти – пацієнти; у *релігійному* – священики, диякони, проповідники, ченці і под. – парафіяни, віряни, суспільство загалом та окремі представники; у *науковому* – особа, що має «ступінь наукової кваліфікації, академічне звання, є членом престижних наукових товариств, учений-дослідник, учений-педагог, учений-експерт, учений-популяризатор» [6, с. 230] – аспіранти, здобувачі, студенти, представники суспільства, що цікавляться науковою інформацією у будь-якому її викладі; у *юридичному* – судді, адвокати, юристи, представники поліції – суспільство; у *військовому* – офіцери, майори, командири та ін. – солдати, цивільні; у *теле- і радіодискурсі* – ведучі, журналісти, редактори, звукорежисери і под. – аудиторія, що представлена глядачами та слухачами; у *газетному* дискурсі – журналісти, редактори, коректори – читач; у *театральному* – актори, сценаристи, костюмери, освітлювачі сцени та ін. – глядачі в театрі.

Залежно від обраного об'єкта дослідження О. Ф. Русакова пропонує таку класифікацію дискурсу: 1) дискурс повсякденного спілкування (побутова комунікація, дружні розмови, плітки, побутові конфлікти та ін.); 2) інституційні дискурси (адміністративний, офісний, банківський, педагогічний, медичний, армійський, церковний та ін.); 3) публічний дискурс (дискурс громадянської

ініціативи та виступів, дипломатичний, PR-дискурс і под.); 4) політичний дискурс (дискурс політичних ідеологій, акцій, інститутів); 5) медіа-дискурси (ТВ-дискурс, дискурс кіно, реклами та ін.); 6) арт-дискурси (літературний, музичний, образотворчого мистецтва, модельний та ін.); 7) дискурс ділової комунікації (дискурс ділових перемовин, бізнес-комунікації); 8) маркетингові дискурси (дискурс реклами, продажу, споживчий, сервісний та ін.); 9) академічний дискурс (дискурс наукових спільнот, наукових та гуманітарних дисциплін); 10) культурно-світоглядний дискурс (дискурс культурних епох, філософських та релігійних течій) [13, с. 27].

Серед типології інституційних дискурсів спостережено певну неоднорідність, що спричинено потребою здійснювати дослідження в різних напрямках представниками багатьох галузей знань. Однак, попри це, у класифікаціях помітні й схожі елементи.

Проаналізована типологія дискурсу є відображенням значної кількості досліджень у цьому напрямку, проте, урахувавши складність та багатовимірність цього питання, потрібно констатувати, що запропонована стаття не окреслює всієї проблематики питання. У подальших наукових розвідках плануємо глибше і різноаспектніше дослідити інституційні види дискурсу, зокрема медичний.

Список використаних джерел

1. Бацевич, Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики [Підручник] / Ф. С. Бацевич. – К.: «Академія», 2004. – 344 с.
2. Безуглая, Л. Р., Бондаренко, Е. В., Донец, П. М., и др. Дискурс как когнитивно-коммуникативный феномен [Монография] / Л. Р. Безуглая, Е. В. Бондаренко, П. М. Донец и др.; под общ.ред. И. С. Шевченко. – Харьков: Константа, 2005. – 356 с. Режим доступа: shevchenko-h.univer.kharkov.ua / books.html
3. Вахтин, Н. Б., Головкин, Е. В. Социолінгвістика и социология языка [Учебное пособие] / Н. Б. Вахтин, Е. В. Головкин. – СПб: ИЦ «Гуманитарная Академия», 2004. – 336 с.
4. Загнітко, А. П. Основи дискурсології [Науково навчальне видання] / А. П. Загнітко. – Донецьк: ДонНУ, 2008. – 195 с.
5. Карасик, В. И. О типах дискурса [Текст] / В. И. Карасик // Языковая личность: институциональный и персональный дискурсы: Сб. науч. тр. – Волгоград: Перемена, 2000, С. 5 – 20. Режим доступа к жур.: <http://www.xies.ru/65990/2/>
6. Карасик, В. И. Языковой круг: личности, концепты, дискурс [Текст] / В. И. Карасик – Волгоград: Перемена, 2002. – 477 с.
7. Красных, В. В. «Свой» среди «чужих»: миф или реальность? [Текст] / В. В. Красных – М.: ИТДГК «Гнозис», 2003. – 375 с.
8. Миронова, Н.Н. Дискурс-анализ оценочной семантики [Текст] / Н. Н. Миронова. – М.: Тезаурус, 1997. – 158 с.
9. Миронова, Н. Н. Структура оценочного дискурса: автореф. дис. на соискание научн. степени доктора филол. наук: 10.02.19, 10.02.04 / Н. Н. Миронова – М., 1998. – 44 с.
10. Селіванова, О. О. Актуальні напрямки сучасної лінгвістики [Аналітичний огляд] / О. О. Селіванова. – К.: Український фітосоціологічний центр, 1999. – 148 с.
11. Селіванова, О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми: [Підручник] / О. О. Селіванова. – Полтава: Довкілля-К.: 2008. – 712 с.
12. Семенюк, О. А. Основи теорії мовної комунікації [Навч. посібник] / О. А. Семенюк, В. Ю. Парашук. – К.: ВЦ «Академія», 2010. – 240 с.

13. Современная теория дискурса: мульти дисциплинарный анализ (Серия «Дискурсология» Вып. 1) [Текст] – Екатеринбург: Издательский Дом «Дискурс – Пи», 2006. – 177 с. – Режим доступа к жур.: discourse-pm.ur.ru/avtor6/books/std.doc
14. Шинкарук, В.Д. Дискурсивні висловлення в сучасній українській мові [Текст]/ В.Д. Шинкарук // “Мовознавство”. – К., 1996. – №6. – С.56-61.
15. Barthes, R. La linguistique du discours [Text] / R. Barthes // Sign. Language. Culture. The Hague – Paris: Mouton, 1970, P. 580–584.
16. Brown, G. Discourse Analysis [Text] / G. Brown, G. Yule. – Cambridge: Cambridge Univ. Press, 1983. – 288 p.
17. Gee, J. P. An Introduction to Discourse Analysis: Theory and method. London [Text] / Gee J. P. – New York: Routledge, 1999. – 209 p.

References

1. Batsevych, F. S. (2004) Osnovy komunikatyvnoyi linhvistyky [Fundamentals of Communicative Linguistics:]. Kyiv: «Akademiya», 344.
2. Bezuhlaya, L. R., Bondarenko, E. V., Donets, P. M. y dr., pod obshch. red. Shevchenko Y. S. (2005) Dyskurs kak kohnytyvno-kommunykatyvnyy fenomen [Discourse as a Cognitive-Communicative Phenomenon]. Khar'kov: Konstanta, 356. Rezhym dostupa: [shevchenko-h.univer.kharkov.ua / books.html](http://shevchenko-h.univer.kharkov.ua/books.html)
3. Vakhtyn, N. B., Holovko, E. V. (2004) Sotsyolynhvystyka y sotsyolohyya yazuka [Sociolinguistics and Sociology of language] SPb, Russia: YTs «Humanytarnaya Akademya», 336.
4. Zahnitko, A. P. (2008) Osnovy dyskursolohiyi: naukovo navchal'ne vydannya [Fundamentals of Discourse: Scientific Educational Publication]. Donets'k: DonNU, 195.
5. Karasyk, V. Y. (2000) O typakh dyskursu [On Types of Discourse]. Yazukovaya lychnost': ynstytutsyonal'nyy y personal'nyy dyskursu: Sb. nauch. tr. Volhohrad: Peremena, 5 – 20. Rezhym dostupa k zhur.: <http://www.xies.ru/65990/2/>
6. Karasyk, V. Y. (2002) Yazukovoy kruh: lychnosty, kontseptu, dyskurs [Language Circle: Individuals, Concepts, Discourse]. Volhohrad: Peremena, 477.
7. Krasnukh, V. V. (2003) «Svoy» sredi «chuzhykh»: myf yly real'nost'? [«Yours» Among the «Strangers»: Myth or Reality?]. Moscow, Russia: YTDHK «Hnozys», 375.
8. Myronova, N. N. (1997) Dyskurs-analyz otsenochnoy semantyky [Discourse-Analysis of Evaluation Semantics]. Moscow, Russia: Tezaurus, 158.
9. Myronova, N. N. (1998) Struktura otsenochnoho dyskursu [The Structure of the Evaluation Discourse: the author's abstract dissertation in order to obtain doctorate degree in Linguistics.]. Moscow, – 44.
10. Selivanova, O. O. (1999) Aktual'ni napryamky suchasnoyi linhvistyky [Current Trends in Modern Linguistics]. Kyiv: Ukrayins'kyy fitosotsiolohichnyy tsentr, 148.
- 11 Selivanova, O. O. (2008) Suchasna linhvistyka: napryamy ta problemy [Modern Linguistics: Directions and Problems]. Poltava: Dovkillya-K., 712.
12. Semenyuk, O. A. (2010) Osnovy teoriiy movnoyi komunikatsiyi [Fundamentals of the Theory of Linguistic Communication]. Kyiv: VTs «Akademiya», 240.
13. Sovremennaya teoryya dyskursu: mul'ty dystsyplynarnyy analiz (2006) [Modern Discourse Theory: Multidisciplinary Analysis]. Ekaterynburh: Yzdatel'skyy Dom «Dyskurs – Py», Seryya «Dyskursolohyya» Vup. 1. – 177 s. – Rezhym dostupa k zhur.: discourse-pm.ur.ru/avtor6/books/std.doc
14. Shynkaruk, V.D. (1996) Dyskursyvni vyslovlennia v suchasniy ukrainskii movi “Movoznavstvo” [Discourse Statements in Modern Ukrainian. Linguistics.], Kyiv, Issue, 6, 56-61.
15. Barthes, R. (1970) La linguistique du discours. Sign. Language. Culture. The

Hague. Paris: Mouton, 580-584.

16. Brown, G. (1983) *Discourse Analysis*. Cambridge: Cambridge Univ. Press, 288.

17. Gee, J. P. (1999) *An Introduction to Discourse Analysis: Theory and method*. London. New York: Routledge, 209.

К ВОПРОСУ КЛАССИФИКАЦИИ ДИСКУРСА В СОВРЕМЕННОМ ЯЗЫКОЗНАНИИ

Е. Н. Лысенко

Анотация. В статье проанализированы теоретические основы типологии дискурса. Предложены распространенные дефиниции дискурса как языковедческого термина. Рассмотрены основные подходы к его классификации, в частности установлено, что дискурс чаще всего дифференцируется по количеству участников коммуникации, в зависимости от интенции коммуникантов, по форме, учитывая трансформацию содержания, а также по социально-демографическим, социально-профессиональным и социально-политическим признакам.

Определены причины вариативности существования разновидностей дискурса, основными из которых являются такие: разделение разновидностей дискурса, их объединение, обновленное наполнение содержания, появление новых типов, временная модификация некоторых из них и под. Обобщены направления, по которым может осуществляться разновекторное исследования дискурса.

Коротко охарактеризованы распространенные в языкознании виды институциональных дискурсов: политического, педагогического, медицинского, религиозного, научного, юридического, военного, газетного, театрального, теле- и радиодискурса. Установлено, что основными критериями, по которым их отличают, является интенция и коммуниканты как непосредственные участники процесса общения. Определены основные «деятели» упомянутых видов дискурса – агенты как репрезентанты определенного вида института и клиенты как инициаторы обращения.

Сделан вывод о том, что неоднородность типологии дискурса обусловлена разными направлениями, принципами, подходами к его изучению. Определена перспектива дальнейшего исследования, которая заключается в детальном анализе институциональных видов дискурса, в частности медицинского.

Ключевые слова: дискурс, текст, коммуникация, типология, классификация, интенция

TO THE DISCUSSION OF THE DISCOURSE CLASSIFICATION IN THE MODERN LINGUISTICS

O. M. Lysenko

Abstract. The development of linguistics as a science contributes to the emergence of new areas of research and a deeper study of existing concepts. In linguistics, discourse is considered as text, speech process, speech behavior in a communicative situation, and a form of manifestation of the communicative process. The study of discourse is carried out in separate branches and in interdisciplinary directions. The multi-dimensional concept makes it impossible to form a single system of research that would cover all aspects of the study of discourse.

The continuous uninterrupted process of societal and social development makes it impossible to provide a constant classification of discourses. In the process of evolution, new types of discourse are emerging, the old ones disappear, and the transformation of the existing types of discourse takes place, which led to the **purpose** of this scientific investigation.

Results. *In a broad sense, discourse can be considered in two directions, each of which is complex and has multiple components: 1) text as means of putting down discourse in writing 2) as a communicative process in the form of a monologue or dialogue, which is a representation of discourse in oral speech.*

Discourse is the direct use of the language, in oral or written form. This is a heterogeneous concept, therefore, its study takes place from the point of view of linguistics, grammar, literature studies, stylistics, semiotics, sociology, ethnography, philosophy, communication theory, and in interdisciplinary areas of pragmalinguistics, pragmatistsics, sociolinguistics, psycholinguistics, linguistic stylistics, linguistic semantics, grammatical stylistics, lingoculturology, structural linguistics, cognitive semantics, etc.

Scientists in their studies of varieties of discourse indicate their variability and evolution, since in the process of social development one type of discourse can be divided into several varieties; over time, two or more types of discourse can be united; in the process of evolution, the name of discourse may remain non-variable, but it will have another content specific meaning; the progress associated with changes in society leads to the disappearance of non-relevant, obsolete types of discourse and the emergence of new ones; available discourses do not exist separately, but interact in a certain way; this does not have a direct relation between the complexity of the discourse and its volume ; in the process of joint activity, the discourse may be subjected to temporary modification; the number of existing discourses is unmeasurable.

The study of discourse should be carried out taking into account the following aspects: 1) the research is carried out in such away to account for the ever changing nature of the language; 2) the evolution of language is created by the process of communication, since during the process of communication the exchange of information takes place, the formation of thoughts occur, and the emotional influence of communicators on each other emerges; 3) the analysis of discourse should take into account national peculiarities; 4) the person not the means of communication is the main partof the speech process; 5) the situational environment before and after communication process should not be left out;6) the result of communication is the text which is considered to be a multifaceted project, in which its implementation and perception are vital.

One can observe certain heterogenicity in the classification of institutional discourse, which is due to the fact that studies are conducted in different directions, and by the representatives of different branches, however, despite this, the classifications can also contain similar elements.

Among others, the following types of discourses are considered in the article: 1) dialogical, monological, polylogical; 2) one and two-way verbalized; 3) adequate-instinct kind, contradict subtype, silent, decryption kind, forgery, conventionally-false, encrypted-true; 4) expressive, representative, commissive, direct; 5) national; 6) argumentative; conflict, harmonious; 7) children's, adolescent, female, male, geriatric, pertaining to residents of the village and city 8) personal (private) and institutional (sectoral).

Particular attention is paid to the analysis of institutional discourse, and its subtypes are briefly characterized: political, pedagogical, medical, religious, scientific, legal, military, newspaper, theater, television and radio discourse. The representatives (agentsandclients) of the analyzed branch types of discourse have been identified.

Conclusion. *The considered classifications of discourse are a reflection of a large number of studies in this direction, but given the complexity, multidimensionality and unmeasurable typology of discourse, it should be noted that the analyzed material in the proposed article is not an exhaustive study in this direction. Further research is needed to get a deeper understanding of institutional types of discourse.*

Keywords: *discourse, text, communication, classification, typology, intention*